

ДИНАМИКА НА ОТНОШЕНИЯТА МЕЖДУ САЩ И КИТАЙ ПРИ АДМИНИСТРАЦИЯТА НА ПРЕЗИДЕНТА ДЖО БАЙДЪН

Александър Узунов

Великотърновски университет, България

DYNAMICS OF U.S. – CHINA RELATIONS UNDER PRESIDENT JOE BIDEN’S ADMINISTRATION

Alexander Uzunov¹

University of Veliko Tarnovo, Bulgaria

Abstract: The present paper analyzes the US-China relationship, which is one that will determine the international system. The paper intends to uncover the details in the relationship between the two global powers in an ever-changing world. It also analyzes the nuances in the politics of the different American administrations and their approach towards Beijing. In the 21st century, China became the biggest geopolitical challenge for the US-dominated unipolar world. The dynamics in the relationship between the two superpowers will shape the architecture of international security.

Keywords: China-United States relations; International Security; Geopolitics

Увод

Разпадът на СССР ознаменува триумф на САЩ като единствената глобална сила. В тези условия пред американската външна политика остава една основна задача, която е добре формулирана от Збигнев Бжежински: „Да се избегне възраждането на една евразийска империя, която би могла да попречи на американската геостратегическа цел да се формира по-широка евроатлантическа система...“ (Бжежински/ Brzezinski 1997: 103). В тези нови външнополитически условия, създадени вследствие на

---

¹ Assistant Professor at the Faculty of Philosophy, St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, Bulgaria. The topic of his PhD thesis is: “American foreign policy through the paradigm of political realism. Strategies, Doctrines, Representatives“. Academic interests: geopolitics, international relations and national security. Email: alexander_uzunov@abv.bg

разпадането на двуполусния модел, действия Вашингтон в региона на Евразия. Въпреки това Китай успя да се наложи бавно и поетапно. Първо, като ключова регионална сила, а след това успя да заяви и своите глобални амбиции. Те са подкрепени от бурно технологическо, икономическо, военно, демографско и социално развитие. Всичко това се подсилва от историята на Китай като велика сила и представата за китайската държава като център на света (китаецентристката доктрина). Израелският учен и публицист Ювал Ноа Харари отбелязва една интересна подробност: „Според китайската политическа мисъл, а също и според китайската историческа памет имперските периоди са златна епоха на ред и справедливост... Това има дълбоки последици по отношение на китайската история“ (Харари/Harari 2016: 175).

Съобразявайки се със сложните геополитическите реалности и с баланса на силите, Вашингтон направи опит да заложи на сътрудничеството и постигането на споразумение с Китай. За подобен тип политика се застъпиха Бжежински, Кисинджър и други американски външнополитически експерти. Този тип политика получи различни наименования като: „Г-2“, „Групата на двамата“ или „Кимерика“. Основната цел е да се създадат неформални специални отношения между Китай и САЩ, в които двете най-влиятелни и мощни държави в света да разработват заедно решения на глобалните проблеми и да предотвратят нова Студена война. На Пекин беше отредена ролята на младши партньор. Тази политика е особено популярна в първия мандат на президента Барак Обама, но не довежда до сериозен успех. Китай не приема концепцията за „Г-2“ и в типичен азиатски стил я отклонява с характерната си учтивост и въздържаност. Във външнополитически план Пекин настоява за създаването на хармоничен многополюсен свят. С отказа на Китай се покачи напрежението между двете страни. Светът заговори за започването на т. нар. „Cloud war“ („Облачна война“), т. е. непряк конфликт с нарастващо напрежение от хибриден характер. Други анализатори считат, че САЩ и Китай навлизат в период на нова Студена война. Още в мандата на Обама Вашингтон възприе политиката на „Pivot to Asia“ („Връщане към Азия“), целта на която е да се сдържа Китай.

В глобален план наблюдаваме сложни геополитически условия, подсилени от продължаващите военни конфликти в Украйна и в Ивицата Газа, напрежението в Южнокитайско море и Тайван, технологическата и икономическата надпревара, идеологическо противопоставяне и редица други предизвикателства. Всички тези фактори допълнително изострят отношенията между двете свръхсили – САЩ и Китай.

Настоящият доклад има за цел да разкрие спецификите на отношенията между двете глобални сили в динамично променящия се свят. Да анализира нюансите в политиката между различните американски администрации и техните подходи към Китай.

Начало на мандата на Джо Байдън и наследството на Доналд Тръмп

С встъпването в длъжност на Джоузеф Робинет Байдън като 46-ия президент на Съединените щати отношенията между САЩ и Китай навлязоха в нова фаза. Това са сред най-предизвикателните външнополитически отношения, които президентът Байдън наследи от своя предшественик. В последната година от мандата си Доналд Тръмп успя да ескалира напрежението между Вашингтон и Пекин с обвиненията му за разпространение на *COVID-19*, както и с редица други критики, които отправяше към Китай. Антикитайската риторика беше основен мотив в предизборната му кампания за втори мандат. В своето противопоставяне двете страни стигнаха до състояние, което анализаторската общност определя като „търговска война“, която обхваща все повече аспекти и прераства и в „технологична война“.

В една от своите първи пресконференции като президент Байдън определи отношенията между двете страни така: „Това е битка между полезността на демокрациите през 21. век и автократиите“ (Байдън/ Biden 2021). В допълнение каза: „Трябва да докажем, че демокрацията работи“ и определи Пекин като най-сериозния конкурент (Байдън/ Biden 2021). С тези и други подобни изявления стартира мандата си Байдън и даде заявка за нова ера в американската външна политика. Тази външнополитическа риторика се запазва през мандата на Байдън, като две години след встъпването си в длъжност той заявява: „Вярвам, че това е определящото предизвикателство на нашата епоха и днес можем да кажем с гордост, че демокрациите по света стават все по-силни, а не по-слаби. Автократиите по света стават все по-слаби, а не по-силни“ (Байдън/ Biden 2023). Подобна риторика е изключително характерна за Демократическата партия. Нейните лидери често поставят фокус върху политическата система на дадена страна. Според тях либералните демокрации са по-миролюбиви и проспериращи, избягват конфликтите и спазват международното право в много по-голяма степен отколкото другите политически системи. В тази връзка постоянно се изтъкват предимствата на либералната демокрация пред другите форми на управление. Именно това е сред основните задачи на администрацията на Байдън – да бъде ясно демонстрирано превъзход-

ството на американската демокрация и нейния модел на демократичен капитализъм пред диаметрално противоположната китайска политическа система. В този аспект Байдън разглежда настоящата конкуренция между САЩ и Китай по съвсем различен начин от неговия предшественик: „Вижте, предсказвам ви, че вашите деца или внуци ще пишат докторски дисертации по въпроса кой е успял: автократията или демокрацията? Защото това е залогът, а не само Китай“ (Байдън/ Biden 2021).

Освен в политически и икономически план двете страни коренно се различават и като военни системи. Възможно най-обобщено и с някои условия може да се твърди, че китайският модел е вертикален, йерархичен и ослянящ се на приемствеността и традицията, докато американският е хоризонтален, гъвкав и прагматичен.

Представянето на Съединените щати в глобална борба с китайския модел има някои много ясни политически ползи. Още в началото на своя мандат Байдън посочи като главни геополитически противници на страната си Китай и Русия и декларира, че ще работи за възстановяване на отношенията с близките съюзници на САЩ. „Американското лидерство трябва да се сблъска с настъпващия авторитаризъм, включително с растящите амбиции на Китай да конкурира Съединените щати и решимостта на Русия да руши нашата демокрация“, заявява Байдън (Байдън/ Biden 2021). По този начин САЩ се съсредоточават върху работата със своите съюзници и сходно мислещи държави за решаване на въпроси от взаимен интерес особено тези, свързани с Китай. При президентството на Тръмп Вашингтон имаше меко казано сложна комуникация с някои от своите ключови партньори, докато администрацията на Байдън заложи върху заздравяването на отношенията с всички свои съюзници. Тръмп действаше на базата на билатералния подход, докато Байдън е поддръжник на мултилатерализма.

В идеологически план Китай показва, че за разлика от СССР по време на Студената война няма намерение да разпространява своя политически модел в останалите държави и да подкопава демокрацията в тях. Това обаче не означава, че няма да защитава своя политически модел от критики и да отстоява своите идеологически предпочитания.

В началото на мандата, при представянето на външнополитическите приоритети на администрацията на президента Джо Байдън от държавния секретар Антъни Блинкен, Китай беше обявен за „най-голямото геополитическо предизвикателство на 21-ви век“ пред САЩ и техните съюзници (Блинкен/ Blinken 2021). Като други държави, които представляват предизвикателство за Вашингтон, бяха посочени още Иран, Русия и Северна Корея. „Предизвикателството, поставено от Китай, е различно.

Китай е единствената страна с икономическа, дипломатическа, военна и технологична мощ, която може да разклати сериозно стабилната и отворена международна система, както и всички правила, ценности и отношения, които правят света такъв, какъвто ние искаме да бъде“, казва Блинкен с уточнението, че подходът на САЩ ще бъде смесица от конкуренция, сътрудничество и противопоставяне (Блинкен/ Blinken 2021).

Още в началото на мандата американската администрация даде заявка, че ще се ангажира с въпросите за човешките права на вътрешно и на международно ниво. Във външнополитически план се насърчават дипломатически натиск, санкции и други мерки, за да се ограничат нарушенията на правата на човека в други държави. В тази връзка нееднократно са отправяни критики към Китай, Русия и Иран относно незачитане на човешките права. Сходен тип политика са водили и други президенти от Демократическата партия. Подобна политика има и геостратегическа проекция, тъй като се критикуват определени държави, а нарушенията на човешките права не се забелязват, ако са извършени от страни, които са съюзници на Вашингтон.

Двустранните отношения при мандата на Байдън

Първият телефонен разговор между Джо Байдън и китайския му колега Си Дзинпин се проведе на 10 февруари 2021 г. и продължи около 2 часа. Още в него се заложиха основните теми на разговор, които продължават и до днес и са свързани с въпроси, касаещи икономиката, търговията, технологическото развитие, човешките права и различни предизвикателства в областта на сигурността. Следващите разговори за 2021 г. са на 9 септември (с продължителност 1:30 часа) и видео връзка на 16 ноември (с продължителност около 3:30 часа). През 2022 г. са проведени още три срещи. На 18 март видео връзка (с продължителност 2 часа), телефонен разговор на 28 юли (с продължителност 2:20 часа) и първата официална среща между двамата лидери, която се проведе в Индонезия на 14 ноември, непосредствено преди срещата на върха на Г-20 в Бали (с продължителност от над 3 часа) (Ройтерс/ Reuters 2022).

Първата среща между тях се проведе в условията на силно взаимно напрежение, предизвикано от редицата предизвикателства и ескалирано от посещението на Председателката на Камарата на представителите на САЩ Нанси Пелоси в Тайван през август 2022 г. В отговор Китай проведе мащабни военни учения в Тайванския проток и наред с други неща преустанови двустранните комуникации в ключови области от сътрудничеството, като борбата с наркотиците, изменението на климата и др.

Във военната област това включваше така наречените „три анулирания“², с които се сложи край на една значителна част от диалозите между военните от двете страни, което доведе до повече несигурност в отношенията между тях. По този начин Китай ясно маркира своята „червена линия“ и демонстрира решителност. Сред основните цели на първата среща между двамата лидери беше да се възстановят китайско-американските линии за комуникация. В тази връзка срещата имаше колеблив успех. Всяко възобновяване на военните връзки между Китай и САЩ трябва да се разглежда в по-широк глобален контекст. Редовната комуникация особено на военно ниво може да възстанови в известна степен доверието между двете свръхсили независимо от факта, че в последните години достига до исторически ниски нива. Предвид по-широката цел на това, което САЩ определят като „намаляване на стратегическия риск“, възобновяването на китайско-американския военен диалог е задължителна предпоставка.

Коментирайки основно военните измерения на американско-китайските отношения, пенсионираният китайски полковник и експерт по международна сигурност Джоу Бо заявява: „Ние, китайците, говорим за стратегически въпроси, докато САЩ говорят само за тактически въпроси“. Като пример той посочва, че Китай е настоявал за общи намаления и дори за прекратяване на „враждебното морско и въздушно наблюдение“ от страна на САЩ, докато САЩ са се оплаквали от конкретни неща. По-нататък той заявява, че „от гледна точка на Китай искането на САЩ всъщност е равностойно на това да се иска от Китай да гарантира сигурност, като същевременно бива подложен на провокации и разузнаване, което е неразумно“ (Бо/Во 2022). Бо резюмира позицията на негова страна: „Отношенията между Китай и САЩ са чувствителни и важни. За Китай отношенията между Китай и САЩ са основен приоритет, а отношенията на военно ниво между двете сили са още по-чувствителни“ (Бо/ Во 2022).

В стратегията за Национална сигурност на САЩ от 2022 г. се поставя като приоритет конкуренцията с Китай, който се счита за единствения глобален съперник. Същевременно се акцентира върху възпирането на „опасната“ Русия. „Най-неотложното стратегическо предизвикателство за Съединените щати идва от държави с авторитарно управление и ревизионистка външна политика“, е разписано в стратегията. В нея Китай е представен като единствения реален конкурент, който едновременно има намерение да промени международния ред и разполага с икономи-

---

² Грите анулирани механизма се различават един от друг по отношение на историческия контекст и основните цели. Общото между въпросните механизми е, че са полезни за двустранните отношения.

ческа, дипломатическа, военна и технологическа власт да постигне целта си. Въпреки че Пекин официално отрича, че цели световна хегемония, в американската стратегия е записано, че „има амбиции да създаде сфера на влияние в Тихоокеанския регион и да стане водеща световна сила“. Според стратегията Пекин се опитва да направи света зависим от китайската икономика, като същевременно ограничи достъпа до собствения си милиарден пазар (Стратегия за национална сигурност на САЩ/ US National Security Strategy 2022).

С подобни твърдения и различни политически изказвания, до голяма степен, проблемите и търканията остават сходни като тези при Доналд Тръмп, въпреки различните външнополитически подходи. Един от малкото въпроси, които обединяват демократите и републиканците, е необходимостта от пряка конкуренция с Пекин.

Байдън и Блинкен говорят за открито съревнование между две сходни по размер, мощ и глобален обхват суперсили, което е значителна промяна за американските президенти и държавни секретари и демонстрира различния баланс на силите в 21. век. Президентите преди Байдън категорично отказваха открито да заявят, че Китай е достатъчно могъщ, за да се противопостави на САЩ, и че е равностоен конкурент.

Сред основните приоритети на администрацията на Байдън е засилването на търговските връзки и лидерството на технологичния пазар. Американската администрация цели да стимулира технологичното развитие и търговията, защото именно в тези два основни аспекта се корени противопоставянето с Китай. Сред основните инициативи на американската администрация в областта на инфраструктурата и веригите за доставки е усилието – част от което започна в годините на Тръмп – да се гарантира, че Западът не е зависим от китайските технологии. В тази връзка се води и усилен технологична надпревара – подход, който е познат и от Студената война. Ярък пример за това е и фактът, че през 2022 г. Байдън подписа Закон за наука и полупроводникова индустрия (CHIPS and Science Act), който според президента ще засили американските усилия за производство на полупроводници и ще създаде високоплатени работни места в производството из цялата страна. Основната цел на този закон е чрез него САЩ да направи опит да върне лидерската си позиция в този сектор в световен мащаб, като изпревари Китай.

Въпреки това, независимо от търговските търкания, Китай е вторият по големина търговски партньор на САЩ след Европейския съюз (ЕС). Общата стойност на търговията със стоки и услуги между Китай и САЩ за периода от януари до декември 2022 г. възлиза на 758.4 млрд. щатски долара (Търговско представителство на САЩ/Office of the United States Trade

Representative 2023). Това показва, че по своята същност икономическите и търговските отношения между Китай и САЩ са взаимноизгодни.

Администрацията на Байдън, подобно на тази на Тръмп, продължава да протестира срещу икономическата политика на Китай. Американската позиция по въпроса е, че именно тя е довела до започването на търговската война. Противопоставянето в сферата на търговията засегна и въпроса за технологиите, който се превърна в главна тема на търканията между САЩ и Китай. Без да създава илюзии, Си Дзинпин откровено заяви: „Технологичните иновации се превърнаха в основно бойно поле в глобалната стратегическа игра. Конкуренцията за технологично господство ще стане безпрецедентно ожесточена.“ (Дзинпин/ Jinping 2022). До голяма степен технологичният въпрос между двете страни остава сложен и силно конфликтен. В тази връзка САЩ налагат редица регулации за износа на чипове към Китай, като основната цел е да бъде ограничен китайският технологичен и военен потенциал наред с други неща.

Китай е изградил важни търговски и политически отношения с другите държави от Далечния изток, поради тази причина САЩ се опитват да засилят влиянието в ключови държави в региона, като Япония, Южна Корея, Виетнам и др. Администрацията на Байдън ще продължи да работи целенасочено, за да се противопоставя по всякакъв начин на амбициозните усилия на Китай да изгради своята глобална инициатива „Един пояс, един път“. Освен това Байдън предлага да се създаде и алтернатива на китайската глобална инициатива. „Говорихме за Китай и за конкуренцията, в която участват, с инициативата „Един пояс, един път“. В своята същност моето предложение се състоеше в това да имаме подобна инициатива, изградена на основата на демокрацията, чрез която да помагаме на обществата, които се нуждаят от помощ по целия свят.“ (Байдън/ Biden 2021). С това Байдън показва, че освен да бъде съдържан Китай, ще бъде направен опит и да бъде конкуриран. Основният лост, който е използван за възпирането на Китай, е Тайван, който Вашингтон тихомълком въоръжава до зъби. През последните години Америка предефинира отношенията си с острова особено предвид скоростта, с която го въоръжава.

В американския политически елит съществува ожесточен дебат – докъде трябва да се простира подкрепата на САЩ към Тайван. По отношение на Тайван възгледите на президента Байдън са изразени в две негови статии, написани през 2001 и 2020 г. Още в първата година на своя мандат, въпреки силното недоволство на Китай, президентът Байдън покани Тайван на „Срещата на върха за демокрацията“. След това вицепрезидентът на САЩ Камала Харис проведе кратка среща с тайванския вицепрезидент

Лай Чинг-те³ в Хондурас. Всичко това допълнително покачи напрежението между Вашингтон и Пекин по въпроса за Тайван, но по-важният аспект, който влошава отношенията, е, че администрацията на Байдън осигурява и солидни продажби на оръжие на Тайпе. Първо, на 5 август 2021 г. администрацията на Байдън даде съгласие за продажба на оръжия на Тайван на стойност 750 млн. щатски долара. Второ, на 8 февруари 2022 г. САЩ одобри продажба на въоръжение на стойност 100 млн. щатски долара за „поддръжка и подобряване“ на системите за противовъздушна и противоракетна отбрана (Пейтригът) на Тайван. Трето, на 31 август 2023 г., американската администрация одобри осигуряването на военна помощ за Тайван в размер на 80 млн. щатски долара, като това беше първият случай, в който подпомагат чрез програмата им за оказване на военна помощ на чужди държави (FMF). Важен нюанс е, че тази програма обикновено се използва за суверенни държави. Военната помощ ясно демонстрира, че Вашингтон подкрепя и насърчава усилията на Тайван за модернизиране на въоръжените сили и за поддържане на надеждна отбранителна способност. Китай напълно естествено твърдо се противопоставя на продажбите на оръжие от САЩ, засилва военното обучение и се подготвя за война.

Байдън отправя регулярни предупреждения към Китай срещу всякаква форма на експанзия и провокативни действия в Източна и Югоизточна Азия. Вашингтон има съюзници в региона, които биха подкрепили по-твърда политика към Китай. Китайско-американското напрежение има потенциала да продължи да се покачва, особено що се касае до Тайван и до факта, че настоящата администрация настоява за по-тесни връзки с острова. От своя страна китайското ръководство разглежда Тайван като най-съществен и най-опасен въпрос в двустранните отношения и отправя постоянни призови за спиране на въоръжаването му. Джоу Бо твърди, че със своите действия и политики за сигурност: „Китай показва, че няма място за компромис по отношение на Тайван. Китай е готов да започне война по този въпрос.“ Докато според него „Американците не са склонни да се откажат от Тайван, нито пък са готови да започнат война заради Тайван“⁴. Той изразява китайската позиция по въпроса, като счита, че „Китай дава ясно да се разбере, че няма място за отстъпки по тайванския въпрос, САЩ ще трябва да бъдат по-предпазливи в оценката на

³ Лай Чинг-те е привърженик на отстояването на твърда политика на независимост на Тайван от Китай. Той подкрепя задълбочаването на външнополитически взаимоотношения между Тайван и САЩ, а властите в Китай го определят като сепаратист.

⁴ По този въпрос САЩ отдавна следват политика на „стратегическа неопределеност“ относно това дали ще се намесят военно, за да защитят Тайван в случай на китайско нападение.

възможните рискове от всяко бъдещо действие по отношение на Тайван, преди да го предприемат“ (Бо/ Во 2022).

Антъни Блинкен поддържа остра риторика на конфронтация с китайската администрация още от началото на своя мандат като държавен секретар. При първата среща с китайските си колеги в Анкоридж в американския щат Аляска се повдигнаха сериозни обвинения между двете страни. Въпреки това през лятото на 2023 г. държавният секретар на САЩ направи посещение в Китай, което целеше да нормализира отношенията между двете страни и беше първата подобна визита от 2018 г. Сред основните цели беше възстановяването на връзката между двете военни министерства. Визитата на Блинкен в Китай не можа да бъде определена като успешна, а дори по-скоро е точно обратното. Показателни са фактите, че напрежението дори нарасна, особено предвид обстоятелството, че непосредствено след срещите на Блинкен в Китай президентът Байдън нарече Си Дзинпин „диктатор“, а китайското външно министерство определи неговите думи като „изключително абсурдни и безотговорни“ и „открита политическа провокация, нарушаваща дипломатическия етикет“. След визитата на държавния секретар в Пекин подозренията между двете свръхсили не отслабнаха. Взаимните обвинения и обиди се превърнаха в нещо нормално в международната политика. Въпреки всички обвинения и нападки двете държави са прекалено взаимосвързани, което добре се осъзнава от политическия елит на двете страни. Ярък израз на това беше последният опит за затопляне на отношенията между САЩ и Китай.

Заклучение – срещата през 2023 г.

В средата на ноември 2023 г., след повече от една година пауза, Джо Байдън и Си Дзинпин се срещнаха в имението „Филоли“ – на около 50-ина километра южно от Сан Франциско, където двамата участваха в среща на върха на форума на Азиатско-тихоокеанското икономическо сътрудничество (АТИС). Висш американски представител твърди, че разговорите между двамата лидери са продължили повече от четири часа. След разговорите Байдън обяви, че е постигнат „реален напредък“. По време на срещата са обсъждани основно предизвикателствата пред двустранните отношения, като политиката на двете страни относно Тайван, задържащите американци в Китай, фентанила, както и основата тема за възстановяването на военните комуникации на високо равнище въз основа на равнопоставеност и взаимно уважение. Освен тях обаче двамата лидери са засегнали и някои от по-широките глобални теми, като изкуствения интелект и климатичните промени. Във встъпителното си слово Байдън

заяви, че САЩ и Китай трябва да гарантират, че конкуренцията между тях „няма да прерасне в конфликт“ и да управляват отношенията си отговорно (Байдън/ Biden 2023). От своя страна китайският президент определи връзките между Пекин и Вашингтон като „най-важните двустранни отношения в света“ и заяви, че той и Байдън „носят тежки отговорности за двата народа, за света и за историята“. „За две големи държави като Китай и САЩ да си обърнат гръб една на друга не е възможен избор“, каза той и допълни: „Нереалистично е едната страна да прекроява другата, а конфликтите и конфронтацията имат непосилни последици и за двете страни“ (Дзинпин/ Jinping 2023).

От глобално значение е двамата лидери да направят опит да намалят напрежението между страните си. Подобни срещи създават възможности за изграждане на мостове между двете държави, чрез които те да имат възможността да си партнират по някои глобални казуси, както и да се уважават взаимно и да съжителстват в мир. Тези срещи са ключови, за да не допуснат двустранните отношения между САЩ и Китай да стават все по-остри и по-конфликтни. Това е от особена важност, тъй като през следващите поне 50 години основният фактор, който ще детерминира международната система, ще бъде това какви отношения ще се изградят между Китай и САЩ и дали двете страни ще намерят най-правилния начин да живеят една с друга.

БИБЛИОГРАФИЯ/ BIBLIOGRAPHY

Бжежински 1997: Бжежински, Збигнев. Голямата шахматна дъска. Американското превъзходство и неговите геостратегически императиви, София, Обсидиан, 1997 [**Brzezinski 1997:** Brzezinski, Zbigniew. The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives, Sofia: Obsidian, 1997]

БТА 2023: БТА. Джо Байдън и Си Цзинпин обсъждат двустранните отношения и икономически въпроси, БТА, 15.11.2023 [**БТА 2023:** БТА. Joe Biden and Xi Jinping discuss bilateral relations and economic issues, БТА, 15.11.2023. Available at: <https://www.bta.bg/bg/news/world/569953-dzho-baydan-i-si-tszinpin-obsazhdad-dvustrannite-otnosheniya-i-ikonomicheski-vap>]

Харари 2016: Харари, Ювал. Sapiens. Кратка история на човечеството, София, Изток-Запад, 2016 [**Harari 2016:** Harari, Yuval. Sapiens: A Brief History of Humankind, Sofia, East-West, 2016]

Попов 2021: Попов, Бойчо. Срещата на върха между САЩ и Китай започна със скандали, Investor.BG, 19.03.2021 [**Popov 2021:** Popov, Boycho. US-China summit started with scandals, Investor.BG, 19.03.2021. Available at:

<https://www.investor.bg/a/337-sasht/324195-sreshtata-na-varha-mezhdu-sasht-i-kitay-zapochna-sas-skandali>]

Blinken 2021: Blinken, Antony. A Foreign Policy for the American People, Speech. WASHINGTON, D.C. 03.03.2021. Available at: <https://www.state.gov/a-foreign-policy-for-the-american-people/>

Biden 2021: Biden, Joe. Remarks by President Biden in Press Conference, The White House, 25.03.2021. Available at: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/03/25/remarks-by-president-biden-in-press-conference/>

Biden 2023: Biden, Joe. Remarks by President Biden at the Summit for Democracy Virtual Plenary on Democracy Delivering on Global Challenges, The White House, 29.03.2023. Available at: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2023/03/29/remarks-by-president-biden-at-the-summit-for-democracy-virtual-plenary-on-democracy-delivering-on-global-challenges/>

Biden 2021: Biden, Joe. Remarks by President Biden on America's Place in the World, The White House, 04.02.2021. Available at: <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/speeches-remarks/2021/02/04/remarks-by-president-biden-on-americas-place-in-the-world/>

Biden 2021: Biden, Joe. Biden says he suggested to UK's Johnson a plan to rival China's Belt and Road, Reuters, 26.03.2021. Available at: <https://www.reuters.com/world/uk/biden-says-he-suggested-uks-johnson-plan-rival-chinas-belt-road-2021-03-26/>

Bo 2022: Bo, Zhou. After the 'three cancellations' of the China-US military dialogue, what will be the 'new normal'?, USCNPM Translations. 05.09. 2022. Available at: <https://uscnpm.org/2022/09/05/zhou-bo-after-the-three-cancellations-of-the-china-us-military-dialogue/>

Jinping 2022: Jinping, Xi. China's high-tech rise sharpens rivalry with the US, Financial Times, 19.01.2022. Available at: <https://www.ft.com/content/aef33e33-523d-4360-981a-2daee579d9b5>

Mueller 2023: Mueller, Julia. China rips Biden description of Xi as dictator as „extremely absurd and irresponsible“, THE HILL, 21.06.2023. Available at: <https://thehill.com/policy/international/4060037-china-rips-biden-description-of-xi-as-dictator-as-extremely-absurd-and-irresponsible/>

Office of the United States Trade Representative 2023: Office of the United States Trade Representative, China Trade & Investment Summary, 2023. Available at: <https://ustr.gov/countries-regions/china-mongolia-taiwan/peoples-republic-china>

Reuters 2022: Reuters. Dates and duration of Xi-Biden talks since 2021, Reuters, 14.11.2022. Available at: <https://www.reuters.com/world/dates-duration-xi-biden-calls-since-2021-2022-11-14/>

The White House 2022: NATIONAL SECURITY STRATEGY. The White House, 12.10.2022. Available at: <chrome-extension://efaidnbnmnnibpcajpcgclefjndmkaj/https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2022/10/Biden-Harris-Administrations-National-Security-Strategy-10.2022.pdf>

Xinhua 2023: Xinhua. Xinhua Commentary: Three principles for China-U.S. relations, Xinhua, 13.11.2023. Available at: <https://english.news.cn/20231113/0ddc016283a4bbb902d5b5ef783620e/c.html>